

Қазақстан Республикасы Білім және Ғылым министрлігі
«Болон процесі және академиялық ұтқырлық орталығы» ШЖҚ РМК

БІЛІМ БЕРУ БАҒДАРЛАМАЛАРЫНЫҢ ТІЗІЛІМІН ЖҮРГІЗУ БОЙЫНША ШЕТЕЛДІК ТӘЖІРИБЕГЕ МОНИТОРИНГ ЖҮРГІЗУ

Аналитикалық анықтама

Нұр-Сұлтан, 2021

**Жоғары және жоғары оқу орнынан кейінгі білім беру
бағдарламаларының Тізілімін жүргізу бойынша халықаралық
тәжірибені талдау**

Білім беру бағдарламаларының (біліктіліктердің) Тізілімін жүргізудің халықаралық тәжірибесіне жүргізілген талдау мыналарды көрсетті:

- нақты білім мен шеберлікті тануды қолдайтын дағдылар және оқыту нәтижелері туралы жүйеленген орта;

- реттелетін біліктіліктерге қоғамдық сенімді арттыруға ықпал етеді;

- көпшілік мойындаған барлық біліктіліктер мен реттелетін біліктіліктердің артықшылықтары туралы жұртшылықтың хабардар болуын арттырады;

- мемлекет мақұлдаған академиялық бағдарламаларды көрсетеді.

Келесі елдер қаралды:

✓ Ұлыбритания	3
✓ АҚШ	5
✓ Үндістан	8
✓ Гонконг	9
✓ Малайзия.....	11
✓ Германия	12
✓ Чехия	13
✓ Ресей.....	16
✓ Португалия.....	18
✓ Испания.....	17

• Ұлыбритания

ҚР жоғары және жоғары оқу орнынан кейінгі білім беру бағдарламалары тізілімінің аналогы Англиядағы Ofqual (ағылш. Office of Qualifications and Examinations Regulation, қысқартылған - Ofqual) реттелетін біліктіліктер тізілімі болып табылады.¹

Ofqual - Англиядағы біліктіліктерді, емтихандар мен бағаларды реттеуге жауапты заңды орган. Ofqual мақсаты реттелетін біліктілікке қоғамдық сенімді қамтамасыз ету және жәрдемдесу болып табылады. Оның функцияларына келесі міндеттер кіреді:

- біліктіліктердің дағдылар, білім және түсіну туралы, сондай-ақ жетістіктер деңгейі уақыт өте келе өзгеріссіз қалатыны туралы сенімді түсінік беруін қамтамасыз ету.

- реттелетін біліктіліктер мен бағалауларға қоғамдық сенімге жәрдемдесу.

- біліктіліктер ауқымы мен реттелетін біліктіліктердің артықшылықтары туралы жұртшылықтың хабардарлығын арттыру.

- реттелетін біліктіліктерде тиімділік пен баға және сапаның арақатынасын қамтамасыз ету.

Ofqual реттелетін біліктіліктер тізілімі келесі артықшылықтарға ие: үнемі жаңарту мүмкіндігі, қосымша ақпараттың көп мөлшері, интернеттен қол жеткізу мүмкіндігі және клиентке бағдарлану.

Регламенттелген біліктілік шеңберінде (ағылш. Regulated Qualification Framework, RES) 8 деңгейді және бір кіру деңгейін қамтитын барлық жалпы және кәсіби біліктіліктер ұсынылған (ағылш. entry level). Әрбір біліктілік деңгейінің өз дескрипторы бар. Біліктілікті әзірлеушілер білім мен іскерліктің қандай кіріс деңгейін, сондай-ақ сағаттардың жалпы санын (ағылш. Total Qualification Time) және аудиториялық сабақтардың саны (ағылш. Guided Learning). Осыған сүйене отырып, біліктілік түрі белгіленеді және ол қандай құжатпен расталады – сертификат, диплом және т. б.²

Біліктілікті мамандандырылған тәуелсіз ұйымдар әзірлейді (ағылш. awarding organizations) және жоғары оқу орындары. Олар бағалау материалдарын әзірлейді және емтихандар өткізеді. Егер жоғары оқу орны білім беру бағдарламасын іске асырғысы келсе, ол біліктілікті әзірлеушіге жүгінеді, ол өз кезегінде біліктілікті алуға әкелетін оқытуды өткізу мүмкіндігі тұрғысынан ұйымды сертификаттауды жүргізеді. Біліктілікті әзірлеуші бағалау рәсімдеріне ерекше назар аудара отырып, білім беру бағдарламасы бойынша оқушылардың үлгеріміне мерзімді мониторинг жүргізеді. Оқуды сәтті аяқтағаннан кейін оқушыға біліктілікті әзірлеуші ұйымның атынан біліктілік туралы құжат беріледі.

Реттелетін біліктіліктерді әзірлеу немесе беру үшін ofqual тануға өтінімдерді бағалау критерийлері:

¹ <https://register.ofqual.gov.uk/>

² <https://www.gov.uk/guidance/ofqual-handbook>

- сәйкестендіру және басқару;
- тұтастық;
- ресурстар және қаржыландыру;
- құзыреті;
- интерпретация.

Тәуелсіз бағалау нарығы бірнеше ірі компаниялар – AQA, Pearson, OCR және City & Guilds арасында бөлінеді. Бұл ұйымдар Біліктіліктің кең спектрін жасайды, кейбіреулері нақты кәсіби біліктілікке мамандандырылған.

Біліктілік саласындағы саясатты әзірлеуге және жүргізуге біліктілік пен емтихандарды басқару жөніндегі агенттік (ағылш. Office of Qualifications and Examinations Regulation, Ofqual, бұдан әрі - агенттік), ел Парламентінің бақылауында. Агенттік емтихандарды әзірлеу және өткізу, сондай-ақ кәсіби біліктіліктерді бағалау тәртібі үшін жауапты. Ол сондай-ақ біліктілік тізілімін жүргізеді (ағылш. Register of Regulated Qualifications) және осы біліктілікті әзірлейтін ұйымдардың тізілімі.

Тізілімде келесі ақпарат бар:

- біліктілік коды;
- біліктілік атауы (атауында әзірлеушінің ТАӘ, біліктілік деңгейі және біліктілік атауы қамтылады);
- әзірлеуші ұйымның атауы;
- біліктілік деңгейі мен түрі;
- білім саласы (ағылш. Qualification Sector Subject Area);
- тізілімде тіркелген және қолданысының тоқтатылған күні;
- оқудың ең төменгі және ең жоғарғы ұзақтығы сағатпен;
- оқыту тілі;
- қорытынды аттестаттау түрі.

Біліктілік беретін ұйым өзі беретін әрбір Біліктіліктің мақсатына сәйкес келуін қамтамасыз етуге тиіс. Біліктілік, егер бұл біліктілік талаптарды мүмкіндігінше қамтамасыз етсе ғана, мақсатына сәйкес келеді:

- өзектілігі,
- шынайылық және транспаренттілік,
- салыстыру,
- практикалық жүзеге асатындығына;
- бағалаудың объективтілігі³.

Сондай-ақ, марапаттаушы ұйым келесі жағдайларда біліктілікті қайтарып ала алады:

- білім алушыларды біліктілік алу үшін тіркеуді тоқтату,
- білім алушыларға біліктілік беруді немесе беруді тоқтату,
- біліктілікке қатысты танудан бас тарту немесе
- осы біліктілікке қатысты Ofqual өзінің танылуын жою.

Егер беретін ұйым біліктілікті кері қайтарып алуға ниеттенсе, олай болмаған жағдайда ол біліктілікті кері қайтарып алуы немесе кері қайтарып алуға міндетті деп есептесе, ол осы біліктілікке байланысты білім

³ <https://www.gov.uk/guidance/ofqual-handbook/section-d-general-requirements-for-regulated-qualifications>

алушылардың мүдделерін қорғау үшін барлық ақылға қонымды шараларды қабылдауы тиіс.

Беретін ұйымның біліктілігін қайтарып алу кезінде:

- алып тасталатын біліктілікке қатысты білім алушылардың мүдделері қалай қорғалатыны көрсетілуі тиіс жазбаша пікір жоспарын уақтылы дайындау және сақтау, және

- Ofqual-ға болжамды біліктілікті кері қайтарып алу туралы саналы хабарламаны жазбаша түрде жіберу;

- білім алушылар мен өзге де мүдделі тұлғаларға кері қайтарып алу туралы нақты және нақты ақпарат беру;

Біліктілікті әзірлеуші ұйымдар жаңа білім беру бағдарламаларын енгізген, түзеткен немесе алып тастаған сайын тізілім үнемі жаңартылып отырады.

Англияда білім беру ұйымдарына өз біліктіліктерін әзірлеуге және оларды біліктілік және білім беру бағдарламалары жөніндегі Агенттікке, QCA-ға тіркеуге және тиісінше Тізілімге орналастыруға тыйым салынбайды. Бірақ мұндай жағдайда осы біліктіліктер бойынша білім беру бағдарламаларын іске асыру бюджет қаражаты есебінен қаржыландырыла алмайды.

Біліктілікті танудың маңызды шарты ретінде оның жұмыс беруші тарапынан талап етілуі ұсынылады. Жұмыс берушілердің талаптары кәсіби стандарттарда (ағылш. National Occupational Standards, NOS).

• АҚШ

АҚШ-тағы білім беру жүйесінде оның негізгі элементі бола отырып, білім беру бағдарламаларының жіктеуші бар. АҚШ-тағы білім беру бағдарламаларының жүйелі жіктелуін сипаттайтын ресми құжат CIP (ағылш. Classification of Instructional Programs).

Оқу бағдарламаларын жіктеу (CIP) – бұл оқу бағдарламаларын кодтаудың таксономиялық схемасы. Оның мақсаты-оқу салалары мен орындалған бағдарламалар бойынша есептерді ұйымдастыруды, жинауды және құрастыруды жеңілдету. CIP алғашында 1980 жылы Ұлттық білім статистикасы орталығымен (ағылш. National Center for Education statistics – NCES), АҚШ Білім Министрлігінің 1985, 1990, 2000 және 2010 жылдары орын алған өзгерістермен. CIP 2020 нұсқасы (CIP-2020) – CIP-тің алтыншы нұсқасы және оқу бағдарламаларының классификациясы мен сипаттамаларының жаңартылған таксономиясын ұсынады.

CIP (ағылш. Integrated Postsecondary Education Data System-IPEDS) және оның ізашары, жоғары білімнің жалпы ақпараттық шолуы (ағылш. Higher Education General Information Survey – HEGIS). Сондай-ақ азаматтық құқықтар жөніндегі басқарма (ағылш. Office for Civil Rights-OCR) АҚШ Денсаулық сақтау және әлеуметтік қызмет көрсету министрлігі (ағылш. U.S. Department of Health & Human Services-HHS), мансап, техникалық және қосымша білім беру басқармасы (ағылш. Office of Career, Technical and Adult Education-OCTAE) және арнайы білім беру басқармасы (ағылш. Office of Special

Education Programs-osep), және басқа федералды агенттіктер үшін, соның ішінде ұлттық ғылыми қор (ағылш. National Science Foundation-NSF), ішкі қауіпсіздік министрлігі (ағылш. Department of Homeland Security-DHS) және басқалар.

CIP негізінде, негізде білім беруді басқару, стандарттау және қаржыландыру стратегиясы құрылады, еңбек нарығының қажеттіліктері есепке алынады және талданады. Классификатор лицензиялық қызметті реттеу, студенттерді қабылдауды жоспарлау, профессорлық-оқытушылық құрамның саны және т. б. үшін қажет⁴.

Американдық классификаторды құрудың мақсаты дәл бақылауға, салыстырмалы бағалауға және оқу салалары бойынша әртүрлі статистикалық есептерге және бастауыш мектеп деңгейінен PhD деңгейіне дейінгі білім беру бағдарламаларын игеру нәтижелеріне ықпал ететін кодтау схемасын құру болды. CIP федералды мемлекеттік статистикалық стандарт болып табылады және АҚШ білім беру бағдарламаларының барлық шолуларында, сауалнамаларында және мәліметтер базасында қолданылады. CIP сонымен қатар барлық федералды агенттіктер үшін білім беру бағдарламаларының стандарты ретінде қызмет етеді және Ұлттық Ғылым академиясы, ұлттық қауымдастықтар, білім беру мекемелері, жұмыспен қамту, жұмыспен қамту қызметтері, кәсіби біліктілік деректерді жинау мен талдаудың негізі ретінде, сондай-ақ білім беру бағдарламалары туралы есеп беру үшін қолданылады.

CIP атаулары мен бағдарламалардың сипаттамалары белгілі бір мамандық немесе зерттеу саласы атауларының нақты көшірмелерін емес, деректерді орналастыруға болатын жалпы санаттарға арналған. CIP ешқандай реттеуші сипатқа ие емес. CIP код нөмірлері және олармен байланысты бағдарламалар тек заманауи тәжірибені көрсетеді, ал жіктеуіштің өзі ресми танылған немесе рұқсат етілген бағдарламалардың тізімі емес. Кодтық нөмірлер елде ұсынылатын білім беру бағдарламаларының өзгерістеріне сәйкес қосылуы, жойылуы немесе ауыстырылуы мүмкін.

Көп жағдайда CIP кодтары белгілі бір академиялық дәрежеге немесе бағдарлама деңгейіне байланысты емес. Кез-келген білім беру бағдарламасы әртүрлі деңгейлерде ұсынылуы мүмкін және CIP кодтары барлық деректерді қамтуға арналған.

CIP кодтарының көпшілігі орта білімнен кейінгі деңгейде ұсынылатын академиялық және кәсіптік оқу бағдарламаларына сәйкес келеді. Бұл бағдарламалар танылған ұпайлар мен марапаттарға, соның ішінде дәрежелер, сертификаттар және басқа да ресми мойындауларға әкеледі.

CIP сонымен қатар жетілдірілген кәсіби сертификаттауға әкелуі мүмкін әртүрлі медициналық мамандықтар бойынша резидентура бағдарламалары сияқты оқу бағдарламаларының басқа түрлерін қамтиды; өзін-өзі жетілдіру бағдарламалары; үздіксіз білім беру және кәсіби даму мектептерінде оқытылатын бағдарламалар.

⁴ <https://nces.ed.gov/ipeds/cipcode/Default.aspx?v=55>

Бұл бағдарламалардың басым көпшілігі несиелік емес және олардың сипаттамасында мыналарды қамтиды: «берілген CIP коды IPEDS есептері үшін жарамсыз». Бұл бағдарламалар несие ретінде ұсынылмауы мүмкін, бірақ олар барлық оқу бағдарламаларының маңызды және үнемі өсіп келе жатқан бөлігін құрайды және NCES жоғары оқу орындары оларды ішкі деректер жүйелері арқылы бақылай алатындығын мойындайды. Демек, олар CIP-тің маңызды бөлігі болып қала береді және жақын болашақта CIP-де қалады.

CIP-ке қосылу үшін білім беру бағдарламалары келесі жалпы талаптарды қанағаттандыруы керек:⁵

- Білім беру бағдарламасын танылған білім беру мекемесі ұсынуы немесе оның қамқорлығымен өтуі тиіс.

- Білім беру мекемесінің лицензиясы, аккредитациясы немесе білім беру мақсатында білім Министрлігімен танылған агенттік алдын-ала аккредитациялауы керек (ағылш. Education Department – ED).

- Бағдарлама бірнеше оқшауланған курстан тұруы керек және теориялық және практикалық курстардың жүйесіз жиынтығы болмауы керек.

- Оқу орны белгілеген, аяқталу нүктесіне апаратын, академиялық дәреже немесе ресми танудың басқа түрі түрінде ресми сертификатталуы мүмкін жүйелі ұйымдастырылған оқу пәндерінің жиынтығы болуға тиіс.

Сондықтан келесі бағдарламалар CIP-ке кірмейді:

- Оқу орны немесе провайдер ретінде танылмайтын және кез-келген ресми марапаттарға, несиелерге немесе сертификаттауға әкелмейтін ішкі, кәсіби немесе өндірістік тренингтер.

- Негізгі болып саналмайтын және әдетте оқу орны бағдарламаның ресми ұсынысы ретінде танылмайтын бағдарлама шеңберіндегі пәндік мамандандырулар немесе жеке курстар.

Белгілі бір процедуралық критерийлер мен ұсыныстарды ескере отырып, CIP-ке жаңа кодтар қосылды.

Бағдарламалық кодты қосу үшін процедуралық түрде ол келесі критерийлердің бірін қанағаттандыруы керек:

- Nces зерттеулері бойынша танылған;
- Техникалық бағалау тобының мүшесі болып танылса;;
- Ipedс үйлестірушілерінің сауалнама нәтижелері бойынша танылды;;
- АҚШ федералды тіркеу қызметінің хабарламасына жауап ретінде қоғам өкілдері мойындады.

CIP 2020 классификациясы үш деңгей бойынша ұйымдастырылған.

1. Бірінші деңгей бағыттардың үлкейтілген топтарын көрсетеді (мысалы, 01. Ауыл шаруашылығы және сабақтас ғылымдар; 11. Информатика және информатика; 13. Білім және педагогика; 14. Инженерлік ғылымдар; 30. Пәнаралық ғылымдар және т.б.). CIP кеңейтілген топтардың әрқайсысында қарастырылатын аймақтың және тақырыптардың қысқаша сипаттамасын ұсынады. Барлығы Жіктеуіште 61 үлкейтілген топ бар.

⁵ https://nces.ed.gov/ipeds/cipcode/Files/2020_CIP_Introduction.pdf

2. Үлкейтілген топтардың әрқайсысы бағыттарға немесе екінші деңгейге-жіктеуге бөлінеді. Білім беру бағдарламасының шифріндегі алғашқы екі Сан үлкейтілген топты, екінші екі бағыт нөмірін көрсетеді. Мысалдар: 01.09 зоотехник; 11.04 Информатика; 13.01 Педагогика; 14.08 құрылыс; 30.06 жүйелер теориясы және т.б. тізімде жоқ, бірақ осы ірілендірілген топқа жататын бағыттар үшін XX нөмірі көзделеді.⁹⁹ басқа.

3. Жіктеудің үшінші деңгейі нақты білім беру бағдарламаларын сипаттайды. Ол биліктегі кодқа екі таңбалы нөмірді қосу арқылы қалыптасады. Стандартты формат-XX.XXXX. Мысалы, 01.0907 Құс шаруашылығы; 11.0102 жасанды интеллект және робототехника; 14.0804 көлік құрылыстарын салу және пайдалану және т.б. әрбір білім беру бағдарламасында білім берудің мақсаты мен мазмұнын сипаттайтын дескриптор бар.⁶

• Үндістан

NQR ұлттық біліктілік тізілімі (ағылш. National Qualification Register) - ҰБШ (ағылш. Nsqf-National Skills Qualifications Framework), біліктілік деңгейлері мен аккредиттеуші органдар.

NQR студенттерге және басқа біліктілік пайдаланушыларына қазіргі уақытта тіркелген және ұсынылған барлық біліктіліктерге қол жеткізуге мүмкіндік береді. NQR веб-порталда қол жетімді және үнемі жаңартылып отырады. Сонымен қатар, nqr-де біліктілікті ұсынатын әрбір мекемеге өзінің оқу бағдарламаларының егжей-тегжейін енгізуге және оларды порталда жаңартуға мүмкіндік беру мүмкіндігі ұсынылады.

Тізілім білім алушылардың, жұмыс берушілердің, оқыту провайдерлерінің, мектептердің, колледждердің, мемлекеттік мекемелердің және олардың серіктестерінің пайдалануына арналған. Тізілімнің мақсаты Үндістанның білім беру саясатында ұсынылатын біліктіліктердің сапасын қамтамасыз ету болып табылады.⁷

Тізілім бойынша іздеуді жүзеге асыруға мүмкіндік береді:

- Біліктілігі (атауы, типі, кәсібі / саласы, лауазымы, деңгейі);
- Біліктілік компонентінің (атауы, түрі, қызмет түрі, лауазымы, деңгейі);
- Кәсіби сала/пән.

Біліктілікті NQR-ге қосу процесі біліктілікті дамыту жөніндегі органнан біліктілікті дамыту жөніндегі ұлттық агенттікке (ағылш. NSDA-National Skill Development Agency) бағалау және бекіту үшін ұлттық біліктілік комиссиясының (ағылш. NSQC – National Skills Qualification Committee). Біліктілік файлы-бұл біліктілік туралы жалпы ақпарат, біліктілік түрі, білім беру саласы, түсу талаптары және/немесе ұсыныстар, халықаралық

⁶ <https://nces.ed.gov/>

⁷ <https://nqr.gov.in/about-us>

салыстырмалылық және біліктіліктің ресми құрылымы бар біліктілік туралы түйіндеме.⁸

NQR негізгі сипаттамалары:

- Біліктілік критерийлердің бірыңғай жиынтығы немесе біліктілік ретінде қарастырылуы керек нәрсенің бірыңғай анықтамасы тұрғысынан сипатталады.

- Біліктіліктер деңгейлердің бірыңғай жиынтығы түрінде көрсетілген бірыңғай иерархия бойынша сараланады – әрқайсысы өз деңгейлерінің жеке дескрипторларымен.

- Біліктіліктер кәсіби салалардың толық жиынтығы тұрғысынан жіктеледі.

- Біліктілік орны, оқыту нысаны, оқу бағдарламасына тәуелді емес пәндерді оқыту нәтижелерінде сипатталады.

Ұлттық біліктілік жүйесі кез-келген оқытуды оның біліктілікке қосқан үлесі тұрғысынан бағалауға болатын критерийлер жиынтығын қамтамасыз етеді. Білім алушы біліктілікке ие болу үшін белгілі бір несие санын алуы керек.

Біліктілік тізілімі мынадай ақпаратты қамтиды:

- Біліктіліктің атауы мен түрі;
- НҚА;
- Білім беру бағдарламасының деңгейі мен нормативтік еңбек сыйымдылығы;

- Біліктіліктің пәндік / кәсіби саласы;
- Пәндер туралы мәліметтерде қалыптастырылатын Оқыту нәтижелері;
- Біліктілік мәртебесі (мысалы, тізілімге енгізілген немесе тізілімнен шығарылған);

- Біліктілікті тексеру күні;

- Біліктілікті әзірлеуші, аккредиттеу органы туралы толық ақпарат.⁹

Біліктілік файлында жинақталған және ұлттық біліктілік тізіліміне енгізілген біліктілік туралы ақпарат студенттер мен жұмыс берушілерге Біліктіліктің егжей-тегжейін, әсіресе нәтижелерін, олардың қалай бағаланатынын және сапасы қалай қамтамасыз етілетінін және жұмысқа орналасу, мансаптық өсу немесе біліктілікті ұсынатын білім беру мен оқытудың келесі кезеңдеріне қол жеткізуге мүмкіндік береді. Nsqf біліктілігін беретін органдар ашықтықты қамтамасыз ету үшін осындай қосымша ақпаратты жариялайды.

• Гонконг

ҚР жоғары және жоғары оқу орнынан кейінгі білім беру бағдарламалары тізілімінің аналогы Гонконгта QR (ағылш. Qualifications Register) болып табылады.¹⁰

⁸ <https://nqr.gov.in/qualification-file>

⁹ <https://nqr.gov.in/handbook-nqf-developers>

¹⁰ <https://www.hkqr.gov.hk/HKQRPRD/web/hkqr-en/index.html>

QR - бұл алдыңғы оқытуды тану үшін кепілдендірілген сапа біліктілігі, олардың операторлары және ұйымдастыру/бағалау агенттігі туралы ақпаратты қамтитын орталықтандырылған онлайн дерекқор (ағылш. Recognition of Prior Learning – RPL). QR-де санамаланған барлық мамандықтар біршама кепілдендірілген сапа болып табылады және біліктілік шеңберіне сәйкес танылады. Академиялық және кәсіби біліктіліктерді аккредиттеу туралы Жарлыққа сәйкес Гонконг академиялық және кәсіби біліктілік саласындағы аккредиттеу жөніндегі кеңесі (ағылш. Hong Kong Council for Accreditation of Academic and Vocational Qualifications-HKCAAVQ) QR органы ретінде анықталған.

QR QF (ағылш. Qualifications Framework), соның ішінде осы біліктіліктерге әкелетін оқу бағдарламалары және тиісті ұйымдар. Сондай-ақ, алдыңғы білімді тану үшін тағайындалған бағалау агенттіктері беретін біліктілік туралы ақпарат бар.

QR пайдаланушылардың барлық топтарына (соның ішінде студенттер, ата-аналар, қызметкерлер, жұмыс берушілер, білім беру / оқыту операторлары және тағайындалған бағалау агенттіктері) болашақ оқу және үздіксіз білім беру жолдарын жоспарлауға көмектеседі.

Білім алушылар үшін:

QR білім беру және оқыту ұйымдары ұсынатын біліктілікті жариялайды. Бұл біліктіліктер оқыту/даярлау салалары және / немесе салалар бойынша топтастырылған. Біліктілік туралы ақпарат біліктілікті беру органын, біліктілік деңгейін, біліктілік кредиттерінің көлемін, оқыту нысанын және одан әрі қамтиды.

Белгілі бір салада өз дағдыларын, білімін немесе тәжірибесін тануды іздейтін қызметкерлер үшін :

QR сатып алынған дағдыларды, білімді немесе тәжірибені бағалағаннан кейін алдыңғы оқытуды тану механизміне сәйкес бағалау агенттіктері ұсынатын алдыңғы білімнің біліктіліктерін тануды жариялайды.

QR сондай-ақ кәсіби жарамдылық стандартының (ағылш. Салалық құзыреттілікке қойылатын талаптарға сәйкес әзірленетін құзыреттілік стандартына негізделген Specification of competency Standard – SCS). Бұл сипаттама белгілі бір салаға қажетті дағдылар мен білім алу үшін қолданылады.

Жұмыс Берушілер Үшін:

QR қызметкердің құзыреттілігіне қойылатын талаптар және қызметкерлер иеленетін Біліктіліктің өзектілігі туралы ақпарат қамтылған Кәсіби жарамдылық стандартының (SCS) спецификациясының көмегімен компанияның/ұйымның адам ресурстарын дамытуды жоспарлауға және кадр ресурстарының сапасын арттыруға көмектеседі. Сондай-ақ, QR сізге қызметкерлерді оқыту мен дамытуды тиімді ұйымдастыруға көмектеседі.

Білім беру ұйымдары үшін:

QR Гонконгтағы білім беру ұйымдары ұсынатын біліктілік және оқу бағдарламалары туралы ақпаратты, салалар мен оқушылардың нақты қажеттіліктеріне сәйкес тиісті оқу бағдарламаларын қамтиды.

Бағалау агенттіктері үшін:

QR қызметкерлерге ұйымдар өткізетін RPL бағалау түрлері және берілуі мүмкін біліктіліктер туралы ақпарат береді. ¹¹

- **Малайзия**

2007 жылғы Малайзия біліктілік агенттігі туралы Заң негізінде (ағылш. Malaysian Qualification Agency Act 2007) 2007 жылдың қараша айынан бастап елімізде малайзиялық біліктілік агенттігі (ағылш. Malaysian Qualification Agency, MQA) міндеттерінің бірі ұлттық біліктілік шеңберін әзірлеу және енгізу болып табылады, ол білім беру ұйымдары мен кәсіптік даярлау ұйымдары беретін 303 біліктілік жүйесін біріздендіруге тиіс, мемлекеттік және мемлекеттік емес секторларда да, сондай-ақ шетелдік біліктіліктерді тану рәсімін жеңілдетуге қызмет етеді. Сондай-ақ, заңда Агенттік Малайзияның MQR біліктілік тізілімі (ағылш. - Malayzian Qualifications Register), осы Заңға сәйкес аккредиттелген бағдарламаларды, біліктілікті және жоғары білім берушілерді қамтиды. ¹²

Малайзиялық біліктілік тізілімінің мақсаттары:

- аккредиттелген бағдарламалар мен біліктіліктер туралы ақпарат беру;
- мүдделі тараптарға біліктіліктерді басқа біліктіліктермен білуге, түсінуге және салыстыруға мүмкіндік беру;

- кредиттер трансфері процесіне жәрдемдесу.

Қазіргі уақытта тізілімдегі ақпарат келесідей:

а) жоғары оқу орнының атауы мен мекен-жайы;

б) өтініш беруші құжатының нөмірі;

в) біліктілік атауы;

г) біліктілік бағыты;

д) қолданылу мерзімі;

е) біліктілік деңгейі;

ж) дәреже беруге арналған кредиттер санына қойылатын талаптар;

з) оқыту нысаны мен ұзақтығы.

Біліктілік тізілімі ұлттық біліктілік шеңберінің маңызды құралдарының бірі болып табылады. Ол жоғары білімнің аккредиттелген біліктіліктерін тіркеуді және оларды таратуды қамтамасыз етуде маңызды рөл атқарады. Ұлттық және шетелдік жоғары білім берушілер өздерінің білім беру бағдарламалары белгіленген стандарттар мен өлшемдерге сәйкес келетін, аккредиттелген жағдайда Малайзияның біліктілік тізіліміне өздерінің білім беру бағдарламаларын орналастыра алады. Сондай-ақ, тізілімде әр біліктілік немесе бағдарлама бойынша білім беру кредиттеріне қойылатын талаптар туралы ақпарат бар, бұл бір білім беру деңгейінен екіншісіне ауысқан кезде кредиттерді қайта есептеу процесін жеңілдетеді.

Тізілімдегі ақпарат кез-келген тіркелген біліктілікке қатысты сертификаттау немесе түсіндіру үшін де қолданыла алады. Кез-келген мүдделі

¹¹ <https://www.hkqr.gov.hk/HKQRPRD/web/hkqr-en/about/Introduction/usesOfQR/>

¹² <https://www2.mqa.gov.my/mqr/>

Тарап кез-келген біліктілік мәртебесін растау үшін Тізілімге жүгіне алады, бұл малайзиялық біліктілікті тану үшін өте маңызды. Тізілімнен үзінді сұрау салу бойынша ұсынылады. Малайзияның біліктілік агенттігі ұлттық деңгейде жоғары білім беру сапасына кепілдік беру саласындағы мониторинг пен жалпы қадағалауды жүзеге асырады. Малайзияда аккредиттеу рәсімі Малайзияның біліктілік агенттігі әзірлеген Малайзиядағы жоғары білім критерийлері мен стандарттары туралы ұсынымдарға негізделеді, екі сатылы болып табылады және білім беру бағдарламасын аралық және толық аккредиттеуді қамтиды. Аралық аккредиттеу барысында толық аккредиттеуді алу үшін білім беру бағдарламасының ең төменгі талаптарға сәйкестігі белгіленеді. Толық аккредиттеу білім беру, кадрлар және білім беру процесінің басқа компоненттері Малайзия біліктілік агенттігі белгілеген стандарттарға сәйкес келетіндігін анықтайды. Аккредиттеу бес жыл бойы жарамды. ¹³

Малайзия Үкіметі таныған және 01.01.2017 ж. дейін алынған Ұлттық біліктіліктер бойынша ақпарат біліктілікті тану бойынша Мемлекеттік қызметтер жүйесінде (ағылш. - Civil Service Qualification Recognition System (ESISRAF)) келесі сайтта бар: <https://app.mohe.gov.my/iktiraf/semakan.php>.

Малайзия аумағында танылатын және 01.01.2017 ж. кейін алынған Ұлттық біліктіліктер бойынша мәліметтер Малайзия біліктілік тізілімінің сайтында орналасқан: <http://www2.mqa.gov.my/mqr>).

• Германия

Компас-неміс ректорлары конференциясының ақпараттық порталы (нем. Hochschulrektorenkonferenz-HRK), ол мемлекеттік және мемлекеттік танылған неміс университеттерінен олардың оқу және докторантура мүмкіндіктері, сондай-ақ халықаралық серіктестіктер туралы ақпарат жариялайды. Жоғары білім Компасындағы барлық ақпаратты университеттер мақұлдайды және университеттердің қызметкерлері жаңартады. ¹⁴

Компасқа жоғары білім беру критерийлері:

- Университет-бұл мемлекеттік немесе мемлекет мойындаған неміс университеті.

- Университет ұсынатын, мемлекет мақұлдаған және / немесе Германияда танылған аккредиттеу агенттігі аккредиттеген академиялық бағдарламалар.

- Университет диплом бағдарламаларын ұсына бастады немесе оқуға түсуге өтініш бергеннен кейін семестрден кешіктірмей басталады.

Жоғары білім Компасының дамуы 1994 жылы ЕО бастаған еуропалық мәліметтер базасының жоспарланған жобасы аясында басталды. Неміс университеттері туралы ақпаратты жобаға неміс ректорлары конференциясы (HRK) ұсынды. Еуропалық дерекқорды құру мүмкін еместігі белгілі болған кезде, HRK неміс университеті жүйесіне тән мәліметтер базасын құруды

¹³ <http://www2.mqa.gov.my/mqr/english/eperutusan.cfm>

¹⁴ <https://www.hochschulkompass.de/en/about-us.html>

жалғастырды. "Жоғары білім компасы" деп аталатын бұл мәліметтер базасы интернетте 1998 жылдың тамызынан бастап қол жетімді болды.

1998 жылдан бастап жоғары білім компасы сонымен қатар докторлық дәреже алу мүмкіндіктері және неміс университеттері қатысатын халықаралық серіктестіктер туралы ақпарат береді. Бұл ақпарат үнемі кеңейіп отырады және университет саясатының өзгеріп отыратын нұсқауларына сәйкес бейімделеді.

• Чехия

ҚР жоғары және жоғары оқу орнынан кейінгі білім беру бағдарламалары тізілімінің аналогы Чехияда ұлттық біліктілік тізілімі (ағылш. National Register of Qualifications) деп аталады.¹⁵

Ұлттық біліктілік тізілімі - Чех Республикасында ұлттық танылған кәсіби біліктіліктерге шолу жасайтын портал.

Кәсіби біліктіліктің Ұлттық тізілімі (NSK) – бұл барлық кәсіби біліктіліктердің, сондай-ақ олардың біліктілік және бағалау стандарттарының жалпыға қол жетімді тізілімі. Кәсіби біліктілікті тиісті бағалау стандарттарына сәйкес уәкілетті органдар береді.

Ұлттық біліктілік тізілімі (чеш. Národní soustava kvalifikací-NSK) 2005 жылдан бері дамып келеді. NSK бөлігі сегіз деңгей Еуропалық біліктілік жүйесінің (EQF) сегіз деңгейіне сәйкес келетін біліктілік деңгейлері жүйесі болып табылады. Тізілімнің мақсаты Біліктіліктің икемді құрылымын қамтамасыз ету болып табылады, ол ұлттық және халықаралық деңгейлерде Біліктіліктің салыстырмалылығына ықпал етеді.

Кәсіптік біліктіліктер тізілімін әзірлеу үздіксіз білім берудің қолжетімділігін және білім беру мен кәсіптік даярлаудың неғұрлым ашық жүйесін қамтамасыз етуге бағытталған үздіксіз білім берудің ұлттық стратегиясының түйінді құралы ретінде қаралады.

Білім беру жүйесіндегі анықталған және келісілген қажеттіліктерді көрсететін осы Стратегияның негізгі элементтері мыналар болып табылады:

- барлық мүдделі тараптар үшін, мысалы, білім алушылар мен жұмыс берушілер, қызметкерлер, оқыту қызметтерін жеткізушілер үшін неғұрлым ашық және түсінікті жүйе құру;

- бастауыш және үздіксіз білім берудің байланысын қамтамасыз ету;

- оқыту нәтижелерін, оларға қалай қол жеткізілгеніне қарамастан, тану және тексеру жүйесін құру;

- кәсіптік білім беру мен кәсіптік даярлауға, сондай-ақ ұлттық біліктіліктерді дамытуға барлық мүдделі тараптарды жүйелі түрде тарту ; ;

- Біліктіліктің ашықтығын арттыру және білім алушылар мен қызметкерлердің ұтқырлығын қолдау сияқты еуропалық бастамаларға ден қою;

- халықтың аз қамтылған топтарын және біліктілігі төмен адамдарды қолдау.

¹⁵ <https://www.narodnikvalifikace.cz/en-us/>

NSK екі жоба аясында жасалды. Біріншісі жобалау мен пилоттық іске асыруға бағытталған және 2005-2008 жылдары білім, жастар және спорт министрлігінің жобасы ретінде әзірленген. 2009 жылы Ұлттық білім беру институты іске асыратын және ішінара ESF Ұлттық қоры қаржыландыратын жаңа NSK Development and Implementation (NSK2) жобасы басталды.

Кәсіби біліктілікті жұмыс берушілер әзірлейді және ұлттық кәсіптер жүйесінде құрылған және қол жетімді кәсіптердің сипаттамасына негізделеді. Жұмыс берушілер Чехия сауда палатасының консорциумы, Чехия Өнеркәсіп Конфедерациясы және Trexima консалтингтік компаниясы үйлестіретін салалық кеңестерге бірігеді.

Екі жоба да әлеуметтік әріптестердің (әсіресе жұмыс берушілердің) рөлін және олардың Біліктіліктің мазмұны мен құрылымын қалыптастыруға қатысуын айтарлықтай күшейтеді. Олар сондай-ақ біліктілікті арттыруға және бастауыш және үздіксіз білім беруді интеграциялауға жетелейтін білім беру бағдарламаларын әзірлеуді қолдайды.¹⁶

NSK біліктілік стандарттары орта білім берудің ұлттық оқу бағдарламаларын және кадрларды қайта даярлау бағдарламаларын әзірлеу кезінде қолданылады. Кәсіби біліктілік үздіксіз білім беруде маңызды рөл атқарады. Біліктілік стандарттары болған кезде қосымша білім берудің білім беру бағдарламасына аккредиттеу тиісті біліктілік стандарттарында көзделген емтихандарға алып келетіндерге ғана беріледі.

NSK біліктілікті объективті түрде тексеруге және тануға мүмкіндік беретін стандарттар жиынтығын ұсынады.

Кәсіби біліктілікті тиісті бағалау стандарттарына сәйкес уәкілетті органдар қосымша білім беру нәтижелерін тану туралы Заңға (бұдан әрі - 179/2006) сәйкес береді. Уәкілетті органдардың жеке тұлға болып табылатын өкілі болуға тиіс. Осы Заңмен реттелетін біліктілікті берудің мынадай шарттары бар 179/2006:

- Уәкілетті органның немесе оның өкілінің кәсіби құзыреттілігіне қойылатын талаптар;

- Уәкілетті органның материалдық-техникалық жарақтандырылуына қойылатын талаптар.

Белгілі бір біліктілікке баға бергісі келетін әрбір ұйым NSK-да осы біліктілік үшін тізімделген 179/2006 Заңына сәйкес Чехия Үкіметінің агенттігі немесе министрлік немесе Чехия Ұлттық Банкі болуы керек уәкілетті органдардан мақұлдауды сұрауы керек. Мақұлдау жөніндегі сұрау салулар туралы ақпарат уәкілетті органдардың веб-беттерінде орналастырылады. Уәкілетті органдар өтініш берушінің бағалау стандартының талаптарына сәйкестігін бағалайды және сәйкесінше өтінімді қанағаттандырады немесе қабылдамайды.

Байланыс ақпаратын қоса алғанда, уәкілетті органдардың тізімі рұқсат берілген NSK-тегі әрбір кәсіби біліктілікпен бірге NSK веб-бетіне енгізіледі. Содан кейін біліктілік алуға үміткерлер бағалау жүргізу үшін жекелеген уәкілетті органдарға жүгіне алады.

¹⁶ <https://www.narodnikvalifikace.cz/en-us/en1>

Емтихан кезінде білім алушы бағалау стандартында көрсетілген критерийлерге сәйкес біліктілік стандартында көрсетілген барлық құзыреттерді көрсетуі тиіс. Табысты тапсырған жағдайда оған кәсіби біліктілік беріледі.

NSK сапаны қамтамасыз етудің негізгі элементі-біліктілікті құрудың стандартталған процесі және оларды біліктілік деңгейіне байланыстыру, ол NSK-ке біліктілік қосу жөніндегі нұсқаулықта сипатталған, сонымен қатар нұсқаулықта сипатталған біліктілік стандарттарын құру және бекіту процесінің бөлігі болып табылады. ҰБЖ-дегі біліктілік деңгейлері олардың тізбеленген оқыту нәтижелерінде сипатталған жекелеген құзыреттер деңгейлерінен туынды болып табылады.¹⁷ Іс-қимылдың мынадай тәртібі көзделеді:

- Әрбір құзырет үшін біліктілік деңгейлері деңгейлердің дескрипторлары болып табылатын жалпы құзыреттермен салыстыру негізінде жеке белгіленеді.

- Алынған біліктілік деңгейлері қандай да бір қағидатты маңызды құзыреттер болмаған жағдайда оқыту нәтижелеріндегі көптеген құзыреттер деңгейлеріне сәйкес келеді.

- Егер Оқыту нәтижелері басқа құзыреттердің көпшілігінен басқа деңгейде қағидатты маңызды құзыреттерді қамтыса, онда барлық біліктілік деңгейі маңызды құзыреттерге назар аудара отырып, қайта бағаланады. Алынған деңгей көптеген маңызды құзыреттер деңгейіне сәйкес келеді.

- Егер с ережесін қолданғаннан кейін басқа маңызды құзыреттерге қарағанда жоғары деңгейде маңызды құзыреттер болса, онда біліктілік оның келісілген бірыңғай біліктілік құрайтындығын анықтау үшін қайтадан бағаланады.

Бұл процесс келесі схема бойынша жүзеге асырылады:

- сарапшылар комитетін құру (секторлар кеңесіндегі жұмыс берушілердің өкілдері);

- біліктілік деңгейлері және жалпы деңгейі бар біліктілік стандартын ұсыну (секторлар кеңесі құрған сарапшылардың жұмыс тобы);

- жұмыс берушілердің ұсынылған стандартты және оның деңгейін бекітуі (секторлар кеңесі)

- стандартты және оның деңгейін мемлекеттік деңгейде бекіту (уәкілетті орган (Министрліктің тиісті жауапты басқармасы), Еңбек министрлігі, Білім министрлігі).

Құжаттардың сапасына олардың тұжырымдамалары мен мазмұнын еңбек нарығының белгілі бір салаларын жақсы білетін тәуелсіз сарапшылар қарастыратындығы оң әсер етеді (оларды "stvrzovatelé" – "растау" деп атайды). Бұл сыртқы сарапшылар (бірнеше жүздеген) жасалған материалдардың мазмұнын, сапасын және практикалық қолданылуын бағалайды және зерттейді. Секторлар кеңесі кәсіби біліктілік стандарттарын пысықтау кезінде тәуелсіз сарапшылардың осы ұсыныстары мен ескертулерін ескереді.

¹⁷ <https://www.narodnikvalifikace.cz/en-us/en9>

Пилоттық тестілеу секторлар кеңесі мен олардың жұмыс топтарының жұмыс нәтижелерінің сапасын қамтамасыз етудің тағы бір шарасы болып табылады. Шығарылатын Біліктіліктің сапасын жұмыс берушілердің сайланған өкілдері, Чех Республикасының Сауда-өнеркәсіп палатасы және өнеркәсіп Конфедерациясы бақылайды. Олар компания өкілдерімен тікелей байланыста болады және сұрау салу бойынша қазіргі уақытта құрылып жатқан біліктіліктер құрамы бойынша жұмыс берушілермен консенсусты қамтамасыз етеді. Жаңа кәсіптік біліктіліктерді анықтауға және қазіргі кәсіптік біліктіліктердегі өзгерістерді анықтауға байланысты іс-шаралар жұмыс берушілер ұйымдарының 60 өңірлік өкілдерінің қызмет саласына кіреді. Бұл кәсіби біліктілікті практикада қолданудан кері байланысты қамтамасыз етеді.

Осылайша, NSK келесі процедураларды қолдайтын жүйелі орта болып табылады:

- оқыту мен білім берудің әртүрлі нысандары арқылы қол жеткізілген оқыту нәтижелерінің салыстырмалылығы;
- оқыту мен білім беру нысандарына қарамастан, шынайы білім мен дағдыларды тану;
- талаптарды білім беру саласындағы еңбек саласынан ауыстыру;
- жұртшылықтың барлық танылған біліктілік туралы хабардар болуы;
- Чех Республикасында және Еуропалық Одақта біліктілік деңгейлерінің салыстырмалылығы.¹⁸

• Ресей

«Ресей Федерациясындағы білім туралы» 2012 жылғы 29 желтоқсандағы № 273 Заңға сәйкес , әрбір мемлекеттік білім беру мекемесі федералды мемлекеттік білім беру стандарттарының, аймақтық компоненттің, профильдің, мүгедек балаларды оқытудың және басқа да ерекшеліктердің талаптарын ескере отырып, өзінің негізгі білім беру бағдарламасын дайындауға міндетті. «Ресей Федерациясындағы білім туралы» заңда (12 – баптың 2-тарауы, 11-тармақ) шамамен негізгі білім беру бағдарламаларының тізілімін (бұдан әрі-ШНББ) құру қарастырылған. 29.12.2012 жылғы Федералдық заңға сәйкес № 273-ФЗ «Ресей Федерациясындағы білім беру туралы» Мемлекеттік аккредитацияланған білім беру бағдарламалары бойынша білім беру қызметін жүзеге асыратын ұйымдар (жоғары білімнің білім беру ұйымдары дербес бекіткен білім беру стандарттары негізінде жүзеге асырылатын жоғары білімнің білім беру бағдарламаларын қоспағанда) федералды мемлекеттік білім беру стандарттарына сәйкес және тиісті үлгілік негізгі білім беру бағдарламаларын ескере отырып, білім беру бағдарламаларын әзірлейді. Жоғары білімнің федералды білім беру стандартының кәсіби стандарттарға сәйкестігі, 29.12.2012 ж. № 273-ФЗ «Ресей Федерациясындағы білім туралы» федералды Заңда айтылғандай, тиісті кәсіби

¹⁸ <http://www.nuv.cz/our-work/nsk?lang=2>

стандарттар негізінде кәсіби білім берудің негізгі білім беру бағдарламаларын игеру нәтижелеріне федералды мемлекеттік білім беру стандарттарының талаптарын қалыптастыру арқылы қол жеткізіледі. (бар болса). Федералды мемлекеттік білім беру стандарттарын және жоғары білімнің негізгі білім беру бағдарламаларын әзірлеуді мамандықтар мен оқыту бағыттарының кеңейтілген топтары бойынша Федералды оқу-әдістемелік бірлестіктер жүзеге асырады.

Федералды білім беру стандартында кәсіби стандарттар жалпыланған еңбек функциясын, еңбек функцияларын, қажетті білім мен дағдыларды бітірушінің кәсіби іс-әрекетінің міндеттерін және негізгі білім беру бағдарламасын игеру кезінде білім алушы алуы керек кәсіби құзыреттердің тізімін қалыптастыру арқылы шоғырландыру арқылы білім беру жолымен үйлеседі. ¹⁹

29.12.2012 ж. № 273-ФЗ «Ресей Федерациясындағы білім туралы» федералды Заңының талабына сәйкес, егер осы Федералды заңда өзгеше белгіленбесе, федералды мемлекеттік білім беру стандарттары негізінде олардың деңгейі мен бағытын ескере отырып, шамамен негізгі білім беру бағдарламалары жасалады. Үлгі негізгі білім беру бағдарламалары сараптама нәтижелері бойынша мемлекеттік ақпараттық жүйе болып табылатын үлгі негізгі білім беру бағдарламаларының тізіліміне енгізіледі.

Ресей Білім және ғылым министрлігінің 5.04.2017 ж. № 301 «жоғары білімнің білім беру бағдарламалары – бакалавриат, мамандық бағдарламалары, магистратура бағдарламалары бойынша білім беру қызметін ұйымдастыру және жүзеге асыру тәртібін бекіту туралы» бұйрығы келесі норманы белгілейді: «ШНБ-ны негізгі білім беру бағдарламаларының тізіліміне қосқан кезде, ұйым ШНБ-ны ескере отырып, оқуға түсетін адамдарға арналған білім беру бағдарламасын жасайды. Тиісті ШНББ тізілімге енгізілгенге дейін әзірленген білім беру бағдарламасы бойынша білім алатын адамдарды оқыту олар түскен кезде әзірленген білім беру бағдарламасы бойынша немесе Тізілімге жаңадан енгізілген ШНББ ескеріле отырып жаңартылған білім беру бағдарламасы бойынша ұйымның шешімі бойынша жүзеге асырылады».

Федералды мемлекеттік білім беру стандарттары 3++ бойынша білім алушылардың негізгі білім беру бағдарламаларын меңгеру нәтижелері олардың әмбебап, жалпы кәсіптік және кәсіби құзыреттерін меңгеру арқылы айқындалады. Егер әмбебап және жалпы кәсіби құзыреттер федералды мемлекеттік білім беру стандарттарын тұжырымдайтын болса, онда міндетті кәсіби құзыреттер мен оларға қол жеткізу көрсеткіштерін тиісті кәсіби стандарттардың талаптарына негізделген шамамен негізгі білім беру бағдарламасы анықтайды.

Үлгі бағдарламалардың тізілімі электрондық жеткізгіштерде жүргізілетін және оның үйлесімділігін және өзге де мемлекеттік ақпараттық жүйелермен және ақпараттық-телекоммуникациялық желілермен өзара іс-

¹⁹ www.fgosvo.ru

қимылын қамтамасыз ететін бірыңғай ұйымдастырушылық, әдіснамалық және бағдарламалық-техникалық қағидағарға сәйкес жұмыс істейтін мемлекеттік ақпараттық жүйе болып табылады.²⁰

Жоғары білім берудің үлгілік негізгі білім беру бағдарламаларының тізілімінде екі бөлім бар:

1. Мақұлданған бағдарламалар-білім берудің келесі салалары бойынша даярлаудың 8 бағыты орналастырылған: математикалық және жаратылыстану ғылымдары; инженерлік Іс, технологиялар және техникалық ғылымдар; Денсаулық сақтау және медициналық ғылымдар; ауыл шаруашылығы және ауыл шаруашылығы ғылымдары; қоғам туралы ғылымдар; білім және педагогикалық ғылымдар; Гуманитарлық ғылымдар; Өнер және мәдениет.

2. Бағдарламалардың жобалары – ұқсас Білім беру салалары бойынша 314 бағдарлама орналастырылды.

• Португалия

CNQ ұлттық біліктілік каталогы (Португалия. Catálogo Nacional de Qualificações), ол білім беру және оқыту ұсыныстарын екі рет сертификаттаумен реттеуге және құрылымдауға бағытталған, оларды қазіргі және пайда болатын қажеттіліктерге сүйене отырып, компаниялар мен еңбек нарығының талаптарына сәйкес және бейімделген етеді.²¹

CNQ-бұл ұлттық біліктілік жүйесіне (Португалия) кіруге бағытталған ашық құрал. О Sistema Nacional de Qualificações-SNQ), сұраныс пен біліктілік ұсынысы арасындағы нақты стратегия, осы мақсатқа жету үшін үнемі жаңаруды талап етеді. Осы мақсатта олардың жаңаруы мен дамуын қамтамасыз ету үшін салалық біліктілік кеңестері құрылды.

Біліктілік бойынша салалық кеңестер-бұл біліктілік зияткерлік меншік ұлттық агенттігі (Португалия) құрған техникалық және консультативтік жұмыс топтары. Agência Nacional para a Qualificação-ANQ) № 396/2007 Заңның 17-бабына сәйкес және ұлттық біліктілік жүйесінің құрылымдарын құрайды.

Салалық кеңестердің негізгі мақсаты-ұлттық біліктілік каталогын жаңарту қажеттілігін тұрақты анықтау және ұлттық біліктілік және кәсіптік білім беру агенттігімен (Португалия) ынтымақтастық орнату. Agência Nacional para a Qualificação e o Ensino Profissional-ANQEP) осы жаңару мен дамуға әкелетін жұмыста.

Ұлттық экономикалық қызметтің көптеген секторларын (аграрлық азық-түлік; қолөнер және зергерлік бұйымдар; сауда және маркетинг; азаматтық құрылыс және урбанистика; мәдениет, мұра және материалдар өндірісі; энергия және қоршаған орта; химия өнеркәсібі; информатика, электроника және телекоммуникациялар; Ағаш өңдеу технологиялары; металлургия және металл өңдеу; сән және дизайн;

Бизнес қызметтері; жеке қызметтер; денсаулық сақтау және қоғамдық қызметтер; Көлік және логистика; туризм және демалыс).

²⁰ <http://xn--n1aabc.xn--p1ai/projects>

²¹ <http://www.catalogo.anqep.gov.pt/Home/CSQ>

Салалық кеңестердің мүшелері, оның ішінде: Министрліктің, компаниялар/жұмыс беруші ұйымдар, оқу орындары, технологиялық орталықтар, тәуелсіз сарапшылар, сондай-ақ құзыретті органдар: (1) мамандықтарға қолжетімділікті реттейтін; (2) нақты сертификаттар үшін жауапкершілікпен; (3) Экономикалық қызмет секторларын реттеуге жауапты мамандар болып табылады.

Ұлттық біліктілік каталогы-бұл құрал:²²

- ұлттық біліктіліктерді стратегиялық басқару;
- мемлекеттік қаржыландыру онда келтірілген сілтемелерге байланысты болатын қос сертификаттаумен оқыту бойынша ұсыныстарды реттеу;
- қосарланған сертификаттауды (ересектерді оқыту және үздіксіз оқыту, бірінші кезеңде) және дағдыларды тану, тексеру және сертификаттау процестеріне арналған бірегей біліктілік сілтемелерін біріктіреді (Португалия. reconhecimento, validação e certificação de competências – RVCC).

CNQ ұлттық біліктілік каталогының мақсаттары:²³

- бәсекеге қабілеттілікті арттыру және экономиканы жаңғырту, сондай-ақ адамның жеке және әлеуметтік дамуы үшін Біліктіліктер мен маңызды дағдыларды қалыптастыруға жәрдемдесу;

- ұлттық және халықаралық деңгейлерде Біліктіліктің салыстырмалылығына ықпал ететін Біліктіліктің икемді құрылымын әзірлеуге жәрдемдесу;

- біліктілікті алуға және өмір бойы оқытудың жеке бағдарламасын құруға жәрдемдесу;

- оқыту нысанына қарамастан біліктілікті тануға жәрдемдесу;

- ұлттық біліктілік жүйесінің сапасын арттыруға жәрдемдесу;

- білім беруді мемлекеттік қаржыландырудың тиімділігін арттыру;

- біліктіліктер бойынша ақпарат пен ұсынымдарға үлес қосу.

CNQ-бұл әр біліктілікке арналған тиісті кәсіби профиль, оқыту анықтамалығы және RVCC анықтамалығы.

CNQ-тің келесі артықшылықтары / мүмкіндіктері атап өтілді:

Азаматтардың көзқарасы бойынша CNQ ниетті:

- оқуға деген қажеттілікті анықтауға көмектесу;

- Біліктіліктің қол жетімділігін арттыру, өйткені оның бейресми және ресми контексте алған дағдыларды тануға және пайдалануға мүмкіндік беретін тетіктері бар;

- біліктілікті алуда икемділікті қамтамасыз ету (Оқу мерзімі, оқыту нысаны және оқу мазмұны);

- кейінгі оқыту үшін көбірек мотивация жасаңыз.

Компаниялар мен ұйымдар тұрғысынан CNQ ниетті:

- қызметкерлер мен компаниялардың бейімделуіне қойылатын жедел өзгерістер мен жаңа талаптар контекстінде біліктілік пен дағды қажеттіліктерін анықтауға және болжауға ықпал ету;

²² <http://www.catalogo.anqep.gov.pt/>

²³ <http://www.catalogo.anqep.gov.pt/Home/CNQ/>

- Біліктіліктер мен оқыту және білім беруді дамыту бойынша қол жетімді ұсыныстарды түсінуді жеңілдету;

- іздеу, өндіру және біліктілікті бағалау мағынасында адам ресурстарын басқару нұсқаларын жылжыту және бағыттау (жұмысқа қабылдау, функционалды тағайындау, мансапты жоспарлау кезінде, ...)

- оқытуға және RVCC процестеріне инвестицияларды ынталандыру.

Оқыту және білім беруді дамыту бойынша ұсыныс тұрғысынан CNQ ниетті:

- оқыту бойынша ұсыныстардың өзектілігі мен тартымдылығын арттыру;

- жеке тұлғалардың, компаниялардың немесе мақсатты аудиторияның қажеттіліктеріне бейімделген жауап беруге ықпал ету;

- оқыту және RVCC ұсыныстары үшін сапа стандарттарын әзірлеуді қолдау;

- ұсынысты дараландыру мен орталықсыздандырудың өсуіне қарамастан (секторлар, өңірлер, компаниялар,) өндірілетін біліктіліктерді неғұрлым дәйекті және ашық ету ...);

- білім беру мен оқытудың кіші жүйелері арасында және ұлттық және халықаралық деңгейлерде еңбек нарығымен өзара байланыста біліктіліктерді салыстыру және (болашақта) кредиттер беру мен беруге жәрдемдесу;

Әлеуметтік серіктестер тұрғысынан CNQ мыналарды ұсынады:

- біліктілік пен дағдыларға қажеттілікті анықтау мен болжауға неғұрлым белсенді қатысуға жәрдемдесу;

- бар біліктіліктерді тануға ықпал ету;

- секторлар мен кәсіби салалардағы нақты қажеттіліктерге ықпал ету, атап айтқанда үздіксіз оқу жоспарлары арқылы;

- ұжымдық келіссөздерді қайта қарауды ынталандыру.

Мемлекет тұрғысынан CNQ ниетті:

- білім беру мен оқытуды Стратегиялық жоспарлау жүйесін дамыту және өзекті және болашаққа бағдарланған біліктілік өлшемшарттарының болуы арқылы біліктілікті дамытуға жәрдемдесу;

- кәсіби және географиялық ұтқырлықты ынталандыра отырып, ұлттық және халықаралық деңгейде (білім беру мен оқытудың ішкі жүйелері арасында, сондай-ақ еңбек нарығы арасында) біліктіліктің неғұрлым келісілген, түсінікті, ашық және салыстырмалы ұлттық құрылымын қолдау;

- ұлттық деңгейде білім беру және оқыту бойынша ұсыныстар құрылымын реттеу және рационализациялау;

- әзірленген қажеттіліктер мен біліктілік критерийлерін ескере отырып, білім беру және кәсіптік даярлау саласындағы ұсыныстардың, әсіресе олардың мазмұнының өзектілігіне қатысты сапа стандарттарын арттыру (нәтижелерге, яғни осы дағдыларды бағалау үшін қажетті дағдылар мен өлшемшарттар мен шарттарға көбірек көңіл бөлінеді);

- білім беру мен оқытуға мемлекеттік (ұлттық және жергілікті) қаражатты пайдаланудың тиімділігі мен нәтижелілігін арттыру;

- ұсыныстың тартымдылығы, біліктілікті алу икемділігі және алған дағдыларын тану есебінен өмір бойы үздіксіз оқуға деген сұранысты ынталандыру.

CNQ құзыреттілігі негізінде біліктілік критерийлері бар:

- нәтижеге бағдарлану (Оқыту нәтижелері);
- дербес сертификатталуы мүмкін және бір немесе бірнеше біліктілік үшін пайдаланылуы мүмкін блоктарға / модульдерге құрылымдау (біліктілікті біріктіру);

- жеке тұлғалар мен компаниялардың бейімделуі, сондай-ақ Экономиканы модернизациялау қажеттіліктеріне жауап беру және оларды алдын-ала білу арқылы біліктілікті арттыру мүмкіндігі тұрғысынан өмір бойы оқытудың өзектілігі;

- Еуропалық біліктілік шеңберімен өзара іс-қимыл фасилитаторлары (ағылш. European Qualification Framework) және еуропалық сынақ бірліктерін аудару жүйесі (ағылш. European Credit Transfer System – ECTS).

CNQ ұлттық біліктілік каталогында білім беру салалары, ҰБШ біліктілік деңгейлері, ECTS біліктілік деңгейлері, кредиттер көлемі, даярлау бағыттары бойынша 328 біліктілік орналастырылған.²⁴

Біліктілікті ұсынатын ұйымдар Qualifica порталында орналасқан.²⁵ Осы порталда білім алушылардың өмір бойы алған немесе алған біліктіліктері мен дағдыларын тіркеудің, сондай-ақ оқытудың нысандары мен тәсілдерін айқындаудың технологиялық құралы болып табылатын біліктілік паспорты орналастырылған.

Білім алушылардың қол жеткізген оқу нәтижелері мен дағдыларын құрылымдауға негізделе отырып, біліктілік паспорты жаңа біліктіліктер алу және/немесе білім беру немесе кәсіби өсу үшін бірнеше мүмкін біліктілік траекторияларын модельдейді. Ұлттық біліктілік жүйесінің басымдығы халықтың біліктілік деңгейін арттыру болып табылатындықтан, біліктілік паспортында халықтың біліктілігін аяқтау және / немесе арттыру туралы, сондай-ақ қос сертификаттау біліктілігі туралы ұсыныстарға басымдық беріледі. Біліктілік курстары білім алушылардың алдыңғы оқыту барысында алған сертификатталған оқу бірліктері мен кредиттерін барынша ықтимал құрылымдауға байланысты ұсынылады.²⁶

• Испания

Қысқартумен белгілі университеттердің, білім беру орталықтарының және оқу бағдарламаларының тізілімі RUCT (испан тілінде Registro de Universidades, Centros y Títulos, қазақ тіліне аударғанда «университеттер, орталықтар мен титулдар тізілімі» дегенді білдіреді) Испанияның Білім

²⁴ <http://www.catalogo.anqep.gov.pt/Qualificacoes>

²⁵ <https://www.qualifica.gov.pt/#/>

²⁶ <https://www.passaportequalifica.gov.pt/cicLogin.xhtml;jsessionid=yYqvvpM6jZy5aHoFpvcRy15ldJlyDkfhGIZ-llQ5E0k4uHDj1H !181968342?windowId=794>

министрлігіне тікелей қатысты және алынған дәреженің нормалар мен заңдарға сәйкестігін растау ретінде қызмет етеді. Тек ресми бағдарламалар Тізілімге қосылуға құқылы. Тізім жыл сайын жаңартылып отырады және әрқашан өзекті болып табылады.

Елдің әрбір білім беру мекемесі оқу бағдарламалары мен атақтардың Испания университеттерінің арнайы органы – кеңесінде қабылданған критерийлерге сәйкестігіне тексеруден өтеді. Сондай-ақ, Анеса сияқты білім беру сапасын бағалау жөніндегі мемлекеттік агенттіктер бар. Процедура емтихан тапсыру кезінде оқу жоспарын, қабылдау ережелерін және баллдың жеткіліктілігін (créditos) бағалауды қамтиды. Оң баға берілген жағдайда Кеңес білім беру орталығын немесе оқу бағдарламасын Тізілімге енгізу туралы рұқсат береді.

Университеттердің, орталықтардың және бағдарламалардың тізбесі сайтта ашық қолжетімді <https://www.educacion.gob.es/ruct/home>. іздеу кезінде жеке және мемлекеттік университеттер арасында таңдау керек. Әр университеттің карточкасында сіз жеке басын куәландыратын мәліметтерді, орналасқан жері туралы мәліметтерді, байланыс мәліметтерін және басқа ақпаратты көре аласыз.

Сондай-ақ, RUCT-тен келесі академиялық бағыттардың кез-келгенінде оқу циклдері, дәрежелер, магистратура, докторантура және олардың баламалары туралы ақпаратты табуға болады: өнер және гуманитарлық ғылымдар, ғылымдар, медицина, әлеуметтік және заң ғылымдары, жобалау және сәулет.

Сондай -ақ, ескірген дәрежелер, таңдалған бағдарламаның академиялық деңгейі, балдар (ECTS кредиттері-міндетті және міндетті емес), тағылымдамалар және оқу орталықтары туралы мәліметтер алуға болады.

Тізілімге ену қаншалықты маңызды критерий болып табылады? Белгілі бір оқу орнының немесе Бағдарламаның Тізілімге енгізілмегендігі оның ресми емес екенін білдіреді, алайда оқу мен дәреже алуға заңмен рұқсат етіледі.

Испанияда бейресми бакалавриат, магистратура және аспирантураны ұсынатын көптеген жеке бизнес мектептері мен университеттер бар. Бағдарламалардың мазмұны мен практикалық қолданылуы еңбек нарығына көбірек бағытталған. Басқаша айтқанда: ресми дәреже академиялық сипатқа ие, ал бейресми дәреже тәжірибеге бағытталған.

Кейбір бейресми бағдарламалар шетелде тексерілуі мүмкін, сондықтан оқу бағдарламасын таңдағанда алдын-ала кеңес алу ұсынылады.

Шетелдік студент үшін тек ресми бағдарламалар, яғни RUCT енгізілген, 2020 жылға арналған нормативтер бойынша университетті бітіргеннен кейін жұмыс іздеу мақсатында Испанияда болуды ұзартуға құқық беретіндігі маңызды.

Қорытынды

Білім беру бағдарламаларының (біліктіліктердің) тізілімін жүргізудің халықаралық тәжірибесіне жүргізілген талдау шеңберінде ҚР ДПО білім беру бағдарламаларының тізілімімен келесі сәйкестіктер анықталды:

- Тізілімді тұрақты өзектендіру мүмкіндігі (*Ұлыбритания, АҚШ, Үндістан, Гонконг, Малайзия, Германия, Чехия, Ресей, Португалия, Испания*);

- Басшылық құжаттар/стандарттар/ НҚА тізілімінің болуы (*Ұлыбритания, Үндістан, Гонконг, Малайзия, Чехия, Ресей, Португалия, Испания*);

- Тізілімде біліктілікті/ББ қосу және кері қайтарып алу/Алып тастау үшін негіздер (*Ұлыбритания, АҚШ, Үндістан, Гонконг, Германия, Чехия, Ресей, Португалия, Испания*);

- Тізілімде қамтылған ақпарат (код / шифр және біліктілік атауы, әзірлеуші ұйымның атауы, біліктілік деңгейі мен түрі, білім саласы, біліктілік мәртебесі / ББ, оқыту мерзімі мен тілі, оқыту нысаны мен нормативтік еңбек сыйымдылығы, қорытынды аттестаттау түрі) (*Ұлыбритания, Үндістан, Гонконг, Малайзия, Чехия, Португалия, Испания*);

- Білім беру салалары мен даярлау бағыттары бойынша ББ сыныптамасы (*Ұлыбритания, АҚШ, Үндістан, Гонконг, Малайзия, Чехия, Ресей, Португалия, Испания*);

- ББ сараптамасы жөніндегі тәуелсіз сыртқы сарапшылар комитетінің/Жұмыс тобының болуы (*Чехия, Ресей, Португалия*);

- Оқу-әдістемелік бірлестіктердің/ секторлар кеңестерінің ББ әзірлеу бойынша мамандықтар мен дайындық бағыттарының ірілендірілген топтары бойынша болуы (*Ресей, Чехия*).

Сондай-ақ, талданған елдер тізілімдерінің ҚР ДПО білім беру бағдарламаларының тізілімінен келесі айырмашылықтарын атап өткен жөн:

- Мамандандырылған тәуелсіз ұйымдардың (AQA, Pearson, OCR, City&Guilds) және жоғары оқу орындарының (*Ұлыбритания*) біліктіліктерін әзірлеуі);

- Оқу бағдарламаларын кодтаудың таксономиялық схемасы нысанында бастауыш мектеп деңгейінен PhD деңгейіне дейінгі білім беру бағдарламаларының жіктеуіші түріндегі тізілім (*АҚШ*);

- Білім беру бағдарламаларын тізілімде орналастыру үшін міндетті аккредиттеудің болуы (*Малайзия*);

- Біліктіліктерді жаңартуды және жетілдіруді қамтамасыз ету үшін біліктіліктер жөніндегі тәуелсіз салалық кеңестердің — Техникалық және консультациялық жұмыс топтарының (*Чехия, Португалия*) болуы.